

ออกแบบอาคารศูนย์การเรียนรู้สมุนไพร ตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

HERBAL LEARNING CENTER DESIGN TOWARD PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY KHAOKHO PHETCHABUN

นิคม ปัญญาสา¹ ประพจน์ เกลิมวัฒนชัย² วชิระ วงศ์อารินทร์³
Nikhom Panyasa¹ Papon Chalermwatanacai² Wachira Wongarin³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบในการออกแบบศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ 2) ศึกษาแนวความคิด ขั้นตอนการออกแบบอาคารศูนย์การเรียนรู้สมุนไพร 3) ศึกษาความคิดเห็นต่อการออกแบบศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างคือตัวแทนชาวบ้าน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 10 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมและผู้ใช้อาคารและบุคคลทั่วไป จำนวน 5 คน เครื่องมือได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเจาะจงรายบุคคลซึ่งเป็นชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ และแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อการออกแบบ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า

1. องค์ประกอบของการออกแบบศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ส่วนสำนักงานบริหาร ส่วนบริการทางวิชาการ ส่วนบริการรักษาและบำบัดฟื้นฟูด้วยสมุนไพร ส่วนวิเคราะห์และสนับสนุนการรักษา ส่วนวิจัยและพัฒนา ส่วนบริการทั่วไป ส่วนกิจกรรมและนันทนาการรวมทั้งที่พักสำหรับผู้ฝึกอบรมหรือนักท่องเที่ยว และส่วนบริการจอดรถ

2. การศึกษาแนวคิดและขั้นตอนการออกแบบทางสถาปัตยกรรม และการออกแบบด้านภูมิสถาปัตยกรรมของการออกแบบศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ สรุปผลวิจัยได้ว่า แนวคิดได้นำวิถีชีวิต

^{1 2 3} ภาควิชาเทคโนโลยีสถาปัตยกรรม วิทยาลัยเทคนิคพิษณุโลก สถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ3

^{1 2 3} Architectural Technology Phitsanulok Technical College, Institute of Vocational Education Northern Region3

*Corresponding Author, E-mail: woranuch.1909@gmail.com

ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ได้นำสมุนไพรมาใช้ในการรักษาโรคต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน มาเป็นแนวทางในการออกแบบเพื่อจัดองค์ประกอบและกิจกรรมภายในโครงการ และรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นชุมชนม้ง นำมาประยุกต์ใช้กับการออกแบบอาคารทางสถาปัตยกรรม วิถีชีวิตของชาติพันธุ์ม้งกับเศรษฐกิจพอเพียง

3. ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อการออกแบบศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า การออกแบบพื้นที่อาคารสามารถใช้ประโยชน์ได้จริงอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.28$, S.D = 0.73) รองลงมา คือ พื้นที่ใช้สอยของอาคารครอบคลุมทุกส่วนงานที่กำหนดอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.15$, S.D = 0.81) และระบบอาคารออกแบบได้ถูกต้องตาม พ.ร.บ. ควบคุมอาคารอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.13$, S.D = 0.82) ตามลำดับ

คำสำคัญ : อาคารศูนย์การเรียนรู้ สมุนไพร หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the elements and factors suited for designing the herbal learning center toward the philosophy of sufficiency economy of Khao Kho, Phetchabun, 2) to study the concept of designing the herbal learning center toward the philosophy of sufficiency economy, and 3) to evaluate the opinion of people on design of the herbal learning center toward the philosophy of sufficiency economy. The samples were 10 representatives from the community in Khao Kho, Phetchabun and 5 experts. The research tools composed of unstructured interview form and the questionnaire. Data were analyzed by descriptive statistics, percentage (%), mean ($\bar{X}$), and standard deviation (S.D.)

The research found that:

1. The elements for designing the herbal learning center toward the philosophy of sufficiency economy composed of administrative office, academic service section, herb treat and therapy section, section of analyse and support herbal treatment, research and development section, general service section, activity and recreation section, accommodation for trainee and tourists, and parking area.

2. The concept of designing on architectural and landscape toward the herbal learning center toward the philosophy of sufficiency economy was

to use the way of life of Hmong tribe who lived in the area and the use of herb for treatment to design and compose the building including the philosophy of sufficiency economy.

3.The opinion of experts on the design of the herbal learning center toward the philosophy of sufficiency economy was that the herbal learning center area could be used at the most level ($\bar{X} = 4.28$, S.D = 0.73), the less was that the design was covered all of the section in the herbal learning center at the much level ($\bar{X} = 4.15$, S.D = 0.81), and the design was accurate to the building control acts ($\bar{X} = 4.13$, S.D = 0.82) respectively.

Keywords: Learning center, Herb, The Philosophy of Sufficiency Economy

บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจได้นำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับแก้ไข เพื่อยกระดับเศรษฐกิจโดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม [1] ซึ่งกำลังได้รับความนิยมโดยเฉพาะในหมู่วัยรุ่น ซึ่งการท่องเที่ยวแต่ละครั้งไม่เพียงแต่เป็นการเดินทาง เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศเท่านั้นหากยังเป็นการแสวงหาความหมายและคุณค่าของชีวิต ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นแนวความคิดที่เกิดขึ้นโดยมีสาเหตุมาจากแนวโน้ม 2 ประการมาบรรจบกัน คือ แนวโน้มเกี่ยวกับการอนุรักษ์และแนวโน้มเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลง เรื่องอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยมีสาระสำคัญเรื่องแนวโน้มเรื่องการท่องเที่ยว ปรากฏในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มนุษย์ได้เปลี่ยนแปลงวิธีการใช้เวลาว่างในการเดินทางท่องเที่ยว โดยมีแนวโน้มว่าต้องการท่องเที่ยวแบบ ผจญภัยเข้าไปมีส่วนร่วมและสัมผัสกับธรรมชาติอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังอยากที่จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับสถานที่ที่ไปเยือน ตั้งแต่สัตว์ที่หายากหรือกำลังจะสูญพันธุ์ รวมทั้งระบบนิเวศไปจนถึงชนิดพันธุ์พืช ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน [1]

ปัจจุบันชนิดพันธุ์พืชที่ควรค่าแก่การศึกษาเรียนรู้ นั่นก็คือสมุนไพรไทย เพราะถือว่าเป็นพืชเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งสมุนไพรที่สำคัญและช่วยยกระดับเศรษฐกิจให้มั่นคง และลดค่าใช้จ่ายทางการแพทย์ของไทยนั่นก็คือ สมุนไพรที่ใช้ในการแพทย์แผนไทย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทยมาเป็นเวลานาน เนื่องจากคนไทยสมัยก่อนมีค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลสูง ด้วยเหตุที่ในสมัยก่อนยังไม่มีสถานบริการด้านสาธารณสุข บริการประชาชนอย่างทั่วถึงเหมือนปัจจุบัน เมื่อเกิดการเจ็บป่วยขึ้นในชุมชนหรือในครอบครัว จึงมีการนำสมุนไพรมาใช้ในการรักษาพยาบาลเบื้องต้นหรือรักษาพยาบาลกับหมอพื้นบ้าน

ในหมู่บ้านของตนเองเพื่อบรรเทาอาการเจ็บป่วยโดยอาศัยภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุ และปัจจุบันประเทศไทยมีความสนใจมาใช้ยาสมุนไพรมากขึ้น เนื่องจากการรักษาแผนปัจจุบัน บางครั้งมีผลข้างเคียงในบางโรคและมีขีดจำกัดในการรักษา นอกจากนี้ประสิทธิภาพของกระแสโลก ในเรื่องสมุนไพรและการแพทย์ทางเลือกก็เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทยทำให้คนไทยหันมาบริโภคสมุนไพรกันมากขึ้น [2]

อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นอำเภอซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ของประเทศมีศักยภาพทางภูมิศาสตร์ มีภูมิอากาศที่ดี และมีศักยภาพในการผลิตพืช สมุนไพรได้หลากหลายชนิด ที่มีลักษณะเฉพาะประจำท้องถิ่น รวมทั้งมีแหล่งผลิตสมุนไพร ที่เหมาะสม แต่พื้นที่ดังกล่าวยังขาดศูนย์การเรียนรู้ สำหรับพืชสมุนไพร เพื่อใช้เรียนรู้และต่อยอดองค์ความรู้ ตลอดจนพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านสมุนไพร อันจะก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรง แล้วยังสามารถนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้อย่างหลากหลาย สมุนไพรจึงจัดเป็นพืชทางเศรษฐกิจ ที่สำคัญของประเทศไทย ซึ่งนับว่าสมุนไพรไทยมีศักยภาพและสามารถนำรายได้เข้าประเทศ สูงมากและมีแนวโน้มเติบโตในอนาคต ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบ ศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบอาคารศูนย์การเรียนรู้ รวมทั้งเป็นแนวทางในการออกแบบ วางผังบริเวณ และจัดสวนสมุนไพรในรูปแบบของสวนสมุนไพร และเพื่อให้ทราบถึงปัจจัย และตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อารออกแบบอาคารศูนย์การเรียนรู้ และสามารถนำผลการวิจัย หรือข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ประกอบการพิจารณาเพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจ ศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่เหมาะสมกับการออกแบบศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาแนวความคิดและขั้นตอนการออกแบบทางสถาปัตยกรรมและการออกแบบภูมิสถาปัตยกรรมของการออกแบบศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อการออกแบบศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบวางผังและการจัดสวนสมุนไพร

1.1 หลักการออกแบบผังบริเวณ คือ การวางผังบริเวณที่มีลำดับความคิดในการค้นคว้าวิจัย การวิเคราะห์และการสังเคราะห์นับเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญที่สุดในการวางรูปงาน ผู้ออกแบบผังบริเวณจะต้องจัดทำโปรแกรมและรายการของข้อต้องการต่าง ๆ ที่จำเป็นในการทำงาน การวิเคราะห์ผังบริเวณควรพิจารณา รูปร่าง รูปทรงเดิมของบริเวณทั้งหมดทั้งธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อหาคุณภาพเฉพาะของบริเวณ ซึ่งเป็นตัวกำหนดเอกลักษณ์ของบริเวณนั้น ๆ รวมทั้งความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมทั้งหมด เพื่อพิจารณาข้อดีข้อเสียและเลือกเอาแผนภูมิที่ดีที่สุดมาใช้ การสังเคราะห์ขั้นตอนการออกแบบเป็นการแปลและปะติดปะต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ให้เป็นแบบซึ่งกลมกลืนเข้ากับบริเวณ โดยไม่มีข้อเสียสำคัญในด้านความสัมพันธ์กับพื้นที่ส่วนรวม [3]

1.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการออกแบบและวางผังบริเวณ

1.2.1 องค์ประกอบทางด้านกายภาพ (Physical factor)

1.2.2 องค์ประกอบทางด้านสังคม (Social factor)

1.2.3 องค์ประกอบทางด้านเศรษฐศาสตร์ (Economic factor)

1.2.4 องค์ประกอบทางการเมือง (Political factor)

1.3 แนวคิดในการออกแบบวางผังและจัดสวนสมุนไพร เป็นแนวคิดในการออกแบบวางผังบริเวณ และจัดสวนสมุนไพรในรูปแบบของสวนสมุนไพร และลักษณะการจัดรูปแปลงการวางตำแหน่งของพืชสมุนไพรชนิดต่าง ๆ รวมถึงวิธีการปลูกตามหลักวิชาการที่จะทำให้สวนสมุนไพรมีชีวิตอยู่ได้ และเจริญเติบโตได้อย่างเหมาะสม [2]

1.4 แนวคิดในด้านสภาพแวดล้อมและผลกระทบ เป็นการวางผังงานด้านภูมิสถาปัตยกรรมคำนึงถึงสภาพทางนิเวศวิทยา จะต้องไม่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรายละเอียดโครงการกับการออกแบบ

2. แนวคิดเกี่ยวกับสมุนไพรไทย

แนวคิดและปรัชญาของการใช้สมุนไพร การใช้สมุนไพรในด้านการบำบัดรักษาโรค ซึ่งรูปแบบของการเตรียมยาสมุนไพรนั้น ได้แก่ การต้ม การชง การทำเป็นผง การกลั่นเป็นเม็ด การทำเป็นยาพอก และการทำเป็นขี้ผึ้ง [2]

3. แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.1 การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาทโดยคำนึงถึงความพอประมาณความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบและคุณธรรมประกอบการวางแผนการตัดสินใจและการกระทำ [4]

3.2 หลักแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่

การจัดการทางการเกษตรเพื่อให้ได้ผลผลิต โดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ [2]

3.3 การพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมควรดำเนินการ
ดังนี้

3.3.1 การอนุรักษ์สสารและวงจรการหมุนเวียน

3.3.2 จำกัดการปล่อยของเสียเพื่อรักษาความธรรมชาติในการจัดการกับ
ของเสีย

3.3.3 รักษาความหลากหลายของระบบนิเวศแบบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน

3.3.4 ลดการใช้พลังงานเพื่อสงวนรักษาพลังงานและทรัพยากรธรรมชาติ

3.3.5 สงวนรักษาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจ
ที่ถูกต้อง

3.3.6 ใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาดเพื่อให้ได้ทั้งผลผลิตและรักษาคุณภาพ
สิ่งแวดล้อม

3.3.7 เปลี่ยนพฤติกรรมในการอุปโภคบริโภคเพื่อลดปริมาณขยะ

3.4 กิจกรรมและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

กิจกรรมและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อยู่ในรูปแบบโครงการหรือการทำกิจกรรม
เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่ร่างกายและจิตใจ ที่มีคุณภาพมาตรฐาน
ตามหลักวิชาการเชิงสุขภาพที่มีประโยชน์และปลอดภัยแก่ประชาชน [2]

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินงาน การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ
ซึ่งมีรายละเอียดของวิธีการดำเนิน โดยมีการแบ่งวิธีการดำเนินงานเป็นขั้นตอนตามวัตถุประสงค์
ของการวิจัยทั้งสิ้น 6 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาหลักการ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การออกแบบวางแผน
และการจัดสวนสมุนไพร แนวคิดเกี่ยวกับสมุนไพรไทย แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียง

ขั้นตอนที่ 2 การจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อสอบถามเกี่ยวกับความสำคัญของคุณีการเรียนรู้
ประวัติการใช้สมุนไพรในการรักษาโรค การปลูกสมุนไพร รวมทั้งชนิดของสมุนไพรในพื้นที่
จากตัวแทนชาวบ้าน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 3 การสำรวจบริเวณพื้นที่ ตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
เพื่อเก็บข้อมูลทางกายภาพ การตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัย รูปแบบสถาปัตยกรรม และการดำรงชีวิต
และกิจกรรมที่สำคัญ เพื่อนำไปวิเคราะห์แนวทางการจัดการพื้นที่การเรียนรู้และการวางแผน

อาคารภายในโครงการ เพื่อให้เห็นลักษณะทางกายภาพของพื้นที่และนำไปวิเคราะห์หาแนวทางการออกแบบ

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล ศักยภาพของพื้นที่ ความต้องการของชุมชนและแนวคิดในการออกแบบศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ขั้นตอนที่ 5 การออกแบบร่างศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ขั้นตอนที่ 6 การประเมินผลการออกแบบโดยผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย สถาปนิก วิศวกร และนักภูมิสถาปัตยกรรม และอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) และแบบประเมินความคิดเห็น

1) เครื่องมือการวิจัยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะจงรายบุคคลเฉพาะกลุ่มบุคคลที่อยู่ในพื้นที่จากตัวแทนชาวบ้าน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ สอบถามเกี่ยวกับความสำคัญของศูนย์การเรียนรู้ ประวัติการใช้สมุนไพรในการรักษาโรค การปลูกสมุนไพร รวมทั้งชนิดของสมุนไพรในพื้นที่ของชุมชน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

2) แบบประเมินความคิดเห็น (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 2 ฉบับ คือ 1) แบบประเมินแบบร่าง โดยอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ 2) แบบประเมินความแบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน แบบประเมินความคิดเห็นนี้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ วิศวกร และสถาปนิก จำนวน 5 คน คำนวณค่า IOC (Index of Item – Objective) ได้ 0.80 ซึ่งผ่านเกณฑ์มาตรฐาน

3) เกณฑ์การแปลความหมายแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ [5]

- คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด
- คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง ระดับมาก
- คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ระดับปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง ระดับน้อย
- คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

การออกแบบศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรมตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์มีผลการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบของโครงการ (Function Component) ประกอบด้วย ส่วนสำนักงานบริหาร ส่วนบริการทางวิชาการ ส่วนบริการรักษาและบำบัดฟื้นฟูด้วยสมุนไพร ส่วนวิเคราะห์และสนับสนุนการรักษา ส่วนวิจัยและพัฒนา ส่วนบริการทั่วไป ส่วนกิจกรรมและนันทนาการรวมทั้งที่พักสำหรับผู้ฝึกอบรมหรือนักท่องเที่ยว และส่วนบริการจอดรถ ซึ่งทั้งหมดนี้มีอาคารที่จัดแบ่งเป็นห้องและพื้นที่ใช้สอยที่เหมาะสมรองรับการทำงานทุกส่วน

2. การศึกษาแนวคิดและขั้นตอนการออกแบบทางสถาปัตยกรรม และการออกแบบด้านภูมิสถาปัตยกรรมของการออกแบบศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรมตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ สรุปผลวิจัยได้ว่า

2.1 แนวคิดได้นำวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ได้นำสมุนไพรมมาใช้เพื่อการรักษาโรคต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน มาเป็นแนวทางในการออกแบบเพื่อจัดองค์ประกอบและกิจกรรมภายในโครงการ และรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นชุมชนม้งนำมาประยุกต์ใช้กับการออกแบบอาคารทางสถาปัตยกรรม วิถีชีวิตของชาติพันธุ์ม้งกับเศรษฐกิจพอเพียง

ความพอประมาณ ชาวม้งมีการใช้วัสดุท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างบ้านเรือน เช่น การนำไม้ไผ่มาสานสร้างเป็นผนังบ้าน หรือการนำหญ้าคามมาใช้ในการมุงหลังคา ถือเป็นรูปแบบทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของชุมชนชาติพันธุ์ม้ง

ความมีเหตุผล ซึ่งชาวม้งส่วนใหญ่จะมีการเตรียมความพร้อมในด้านเกษตร เช่น การทำเกษตรต้องมีน้ำ การจัดให้มีแหล่งน้ำจะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งการผลิต และประโยชน์ใช้สอยด้านอื่น ๆ นับเป็นการวางแผนอย่างมีเหตุผล และมีความรอบครอบในการทำการเกษตร

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว คือ ความรู้ด้านการเกษตร ชนเผ่าม้งประกอบอาชีพเกษตรกรรมในสองรูปแบบหลักคือ การทำไร่และปลูกข้าวนาดำ โดยได้ตั้งหลักแหล่งอาศัยในเขตเขา ดังนั้นเพื่อให้พื้นที่ปลูกข้าวชาวม้งได้คิดค้นวิธีการสร้างพื้นที่นาให้เป็นขั้น ๆ บนไหล่เขาเพื่อเก็บน้ำไว้ปลูกข้าวนาดำ ซึ่งพื้นที่ที่ใช้ทำนามักจะเป็นช่วงที่ไม่มีความลาดชันมากนักและใกล้แหล่งน้ำธรรมชาติ

2.2 ขั้นตอนการออกแบบการออกแบบทางสถาปัตยกรรมและการออกแบบภูมิสถาปัตยกรรม

2.2.1 การสำรวจบริเวณพื้นที่ เพื่อเก็บข้อมูลทางกายภาพ การตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัย รูปแบบสถาปัตยกรรม และการดำรงชีวิต และกิจกรรมที่สำคัญ เพื่อนำไปวิเคราะห์แนวทางการจัดการพื้นที่การเรียนรู้และการวางแผนผังอาคารภายในโครงการ เพื่อให้เห็นลักษณะทางกายภาพของพื้นที่และนำไปวิเคราะห์หาแนวทางการออกแบบ

2.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ศักยภาพของพื้นที่ ความต้องการของชุมชนและแนวคิดในการออกแบบ

2.2.3 การออกแบบศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัย ได้รูปแบบอาคารศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาค้อ จังหวัดพิษณุโลก ดังนี้

ภาพที่ 1 ผังบริเวณของโครงการ

ภาพที่ 2 ภาพทัศนียภาพภายนอกโครงการ

ภาพที่ 3 ภาพทัศนียภาพภายนอกโครงการ

3. ผลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อการการการออกแบบศูนย์การเรียนรู้
สมุนไพรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอ เขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์โดยผู้เชี่ยวชาญ
ซึ่งมีผลการประเมิน ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการออกแบบ
ศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาค้อ
จังหวัดเพชรบูรณ์

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความ คิดเห็น
1	การออกแบบพื้นที่อาคารสามารถใช้ ประโยชน์ได้จริง	4.28	0.73	มากที่สุด
2	สภาพพื้นที่ภายนอกและภายในอาคารมี ความสวยงาม	4.04	0.80	มาก
3	พื้นที่ใช้สอยของอาคารครอบคลุมทุกส่วน งานที่กำหนด	4.15	0.81	มาก
4	ระบบอาคารออกแบบได้ถูกต้องตาม พ.ร.บ. ควบคุมอาคาร	4.13	0.82	มาก
5	การออกแบบอาคารช่วยประหยัดพลังงาน	4.07	0.83	มาก
6	การออกแบบอาคารเอื้ออำนวยต่อการ ใช้งานสำหรับผู้พิการ	4.08	0.87	มาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการออกแบบ
ศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาค้อ
จังหวัดเพชรบูรณ์ (ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
7	เลือกใช้ระบบโครงสร้างที่แข็งแรง มั่นคง และทันสมัย	4.03	0.79	มาก
8	เลือกใช้วัสดุก่อสร้างที่ได้มาตรฐาน ทนทาน และประหยัด	4.10	0.76	มาก
9	ลักษณะอาคารสามารถรองรับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงได้	4.11	0.78	มาก
10	การจัดพื้นที่ห้องเหมาะสมกับอุปกรณ์ในการใช้งาน	4.10	0.84	มาก
รวม		4.10	0.75	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อการออกแบบศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.10$, S.D = 0.75) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การออกแบบพื้นที่อาคารสามารถใช้ประโยชน์ได้จริงอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.28$, S.D = 0.73) รองลงมา คือ พื้นที่ใช้สอยของอาคารครอบคลุมทุกส่วนงานที่กำหนดอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.15$, S.D = 0.81) และระบบอาคารออกแบบได้ถูกต้องตาม พ.ร.บ. ควบคุมอาคารอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.13$, S.D = 0.82) ตามลำดับ

การอภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาองค์ประกอบและปัจจัยต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการออกแบบศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยศึกษาองค์ประกอบที่มีส่วนสำคัญต่อการออกแบบอาคารและพื้นที่ใช้สอยทั้งสิ้น ได้แก่ องค์ประกอบของโครงการ (Function Component) ซึ่งประกอบด้วย ส่วนสำนักงาน บริหาร ส่วนบริการทางวิชาการ ส่วนบริการรักษาและบำบัดฟื้นฟูด้วยสมุนไพร ส่วนวิเคราะห์และสนับสนุนการรักษา ส่วนวิจัยและพัฒนา ส่วนบริการทั่วไป ส่วนกิจกรรมและนันทนาการรวมทั้งที่พักสำหรับผู้ฝึกอบรมหรือนักท่องเที่ยว และส่วนบริการจอดรถ ผู้วิจัยออกแบบพื้นที่ใช้สอยให้มีแนวคิดและขั้นตอนการออกแบบตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริวรรณ อุบลเลิศ [2] ศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนบริเวณเพื่อการพัฒนาสมุนไพรไทยอย่างยั่งยืน ในการวางแผนได้แบ่งพื้นที่ปลูกพืชสมุนไพรประเภทต่าง ๆ เช่น ไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้คลุมดิน ประกอบกับนำสมุนไพรมาใช้เพื่อการรักษาโรคต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันมาเป็นแนวทางในการออกแบบเพื่อจัดองค์ประกอบและกิจกรรมภายในโครงการและรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นที่นันทนาการ นำมาประยุกต์ใช้กับการออกแบบอาคาร

ทางสถาปัตยกรรมการศึกษาพื้นที่โครงการ (Area Requirement) พิจารณาเลือกพื้นที่ที่มีระบบการคมนาคมที่สะดวก และสภาพพื้นที่โดยรอบไม่แออัด จอแจ ซึ่งเลือกบริเวณตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ติดกับทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 12 สำหรับเรื่องกฎหมายที่ใช้ในการพิจารณาโครงการเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะหากสร้างอาคารผิดรูปแบบตามที่กฎหมายกำหนด ไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่รวมทั้งไม่รักษาสภาพแวดล้อม ถือว่าเป็นการผิดกฎหมาย ดังนั้นเรื่องกฎหมายหรือกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบอาคารศูนย์การเรียนรู้จึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง และการศึกษาเทคโนโลยีที่นำมาใช้ช่วยในการออกแบบอาคารถูกต้องและเหมาะสมกับการปฏิบัติงานมากขึ้น

2. แนวคิดและขั้นตอนการออกแบบอาคารศูนย์การเรียนรู้

2.1 แนวคิดด้านการวางผังและการจัดสวนสมุนไพรในด้านการบำบัดรักษาโรค เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่เริ่มจากตนเองเพื่อตนเองด้วยการลงมือปฏิบัติจริง โดยกิจกรรมของโครงการอยู่ในรูปแบบของการจัดการทางการเกษตรเพื่อให้ได้ผลิตผล โดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ และยึดมั่นอยู่ในหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 แนวคิดด้านการออกแบบภูมิสถาปัตยกรรมเป็นลักษณะการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) บริเวณพื้นที่วางภายนอกอาคาร ออกแบบให้มีพื้นที่สำหรับออกกำลังกาย การเดิน สวนเกษตร ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ที่มาศึกษาเรียนรู้ กระตุ้นจิตใจให้ตื่นตัว สร้างโอกาสการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม จัดกิจกรรม ที่นั่งสบาย รุสีกปลอดภัย โดยให้ผู้ที่มาศึกษาเรียนรู้สามารถเข้าใช้พื้นที่ได้อย่างสะดวกโดยเลือกพืชพันธุ์ที่เหมาะสมทั้งสีผิว สัมผัส กลิ่น และความหลากหลาย ด้วยพรรณไม้ยืนต้นที่ให้ร่มเงา และเป็นการสร้างเอกลักษณ์ให้กับพื้นที่ตลอดจนทำให้เกิดมุมมองที่สวยงาม

2.3 ขั้นตอนการออกแบบศึกษาโดยมีขั้นตอน ดังนี้

2.3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3.2 การจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อสอบถามเกี่ยวกับความสำคัญของศูนย์การเรียนรู้ ประวัติการใช้สมุนไพรในการรักษาโรค การปลูกสมุนไพร รวมทั้งชนิดของสมุนไพรในพื้นที่จากตัวแทนชาวบ้าน อำเภอ เขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

2.3.3 การสำรวจบริเวณพื้นที่ ตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเก็บข้อมูลทางกายภาพ การตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัย รูปแบบสถาปัตยกรรม และการดำรงชีวิต และกิจกรรมที่สำคัญ เพื่อนำไปวิเคราะห์แนวทางการจัดการพื้นที่การเรียนรู้และการวางผังอาคารภายในโครงการ เพื่อให้เห็นลักษณะทางกายภาพของพื้นที่และนำไปวิเคราะห์หาแนวทางการออกแบบ

2.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ศักยภาพของพื้นที่ ความต้องการของชุมชน และแนวคิดในการออกแบบ

2.3.5 การออกแบบศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

3. การประเมินผลการออกแบบโครงการออกแบบศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นมาก คือ การออกแบบพื้นที่อาคารสามารถใช้ประโยชน์ได้จริงอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.28$, $S.D = 0.73$) รองลงมา คือ พื้นที่ใช้สอยของอาคารครอบคลุมทุกส่วนงานที่กำหนดอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.15$, $S.D = 0.81$) และระบบอาคารออกแบบได้ถูกต้องตาม พ.ร.บ. ควบคุมอาคารอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.13$, $S.D = 0.82$) ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการศึกษาโครงการออกแบบศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะในการศึกษาดังต่อไปนี้

1. จากประเด็นปัญหาและความต้องการของผู้ที่ต้องการมาเรียนรู้เรื่องสมุนไพรและผู้ที่ต้องการมาบำบัดโรคด้วยสมุนไพร เพื่อนำผลการวิจัยดังกล่าวไปวางแผน ปรับปรุงกลยุทธ์ในการให้ความช่วยเหลือ หรือสร้างนโยบายใหม่ ให้กับกระทรวงสาธารณสุขและภาครัฐต่อไป

2. การออกแบบอาคารเอื้ออำนวยต่อการใช้งานสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา ควรจัดหารถเข็นสำหรับบริการ เพื่อให้ได้รับความสะดวกและความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] นายอิทธิพล โกมล. (2553). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร. กระทรวงวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย.
- [2] นางศิริวรรณ อุบลเลิศ. (2557). การวางแผนบริเวณเพื่อการพัฒนาสมุนไพรไทยอย่างยั่งยืน. ปริญญาโทศิลปศาสตร. (ภูมิสถาปัตยกรรม). บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- [3] เตชา บุญคำ. (2539). การวางแผนบริเวณ. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [4] สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกรมการพัฒนาชุมชน. (2549). คู่มือปฏิบัติการเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเพื่อยกระดับรายได้ครัวเรือนการพัฒนาชุมชน. กระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพฯ
- [5] ชูใจ คูหารัตนไชย. (2542). สถิติเบื้องต้น. กรุงเทพฯ, ภาควิชาสถิติประยุกต์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร.